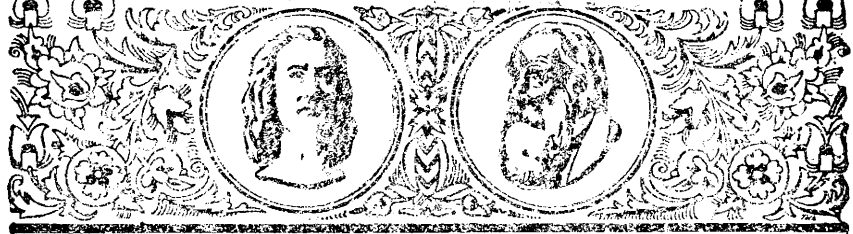

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ÉRKOCSŐS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYSLET

Alapította: Dr. BÓROS GYÖRGY.

Street J. Kristof

Egyházunkat pótolhatatlan veszteség érte. A Főtanács tiszteletbeli tagja, az erdélyi unitárius ügynek Angliában évtizedeken át legkitartóbb és lelkes támogatója, Street J. Kristof, egészen váratlanul, mondhatni munka közben, elhunyt február 14-én Londonban és eltemették ugyanott február 16-án.

Street (olv. Sztrít) rendkívüli munkás férfi volt. Ahol megjelent, ott azonnal érezhető volt lelkének és akaratának önzetlen s egyben ellenállhatatlan ereje. Püspökünkkel együtt végezte a londoni unitárius teológiai akadémiát (Manchester New College) 1879-ben. Ott vert gyökeret az a barátság, amely azóta soha meg nem szakadt s még folyó évben is egy értékes szép levelében nyert — most már utolsó — megnyilatkozást. 51 esztendő levélváltása a két egyház multjára, sok becses adatot tartalmaz.

Street szívvel-lélekkel és egész valójában igaz és igazi unitárius pap volt. Jézusnak nemcsak tanításait, hanem egész lényét szeme előtt tartotta. A puritán életűek mintája volt s azzal hatott és hódított hosszú, szép pályáján, ugyis, mint pap, ugyis, mint az angol unitáriusok két legfőbb szervezetének több éven át elnöke és vezérszellemé. Már 1879-ben pappá választották Lancashire egyik városában (Padiham). Az alig 24 éves ifju az erősen kemény nyaku emberek között hódítólag lépett fel és négy évi szolgálattal megalapozta hírnevét hosszú életére. Három évig Skóciában volt miszsiói lelkész. Nehéz feladat állott előtte, mert abban a kis, de erős kálvinista országban jórészt ismeretlen volt az unitárius evangélium. Street nem fáradott hiába. Jutulma az volt, hogy egy nagy angol gyülekezet (Croydon) hívta meg papjának, mert ujrászervezésre és fellendítésre volt szüksége. Siker koronázta hat évi munkáját és egy még fontosabb gyülekezet szószéke Manchester városban. Innen

Anglia egyik legrégebbi templomába (Bolton) vitték, de ott már társ-gyülekezetet is kellett szolgálnia. Majd 1903-ban a híres Scheffield város tekintélyes és gazdag gyülekezete (Upper Chapel) kívánta papjának. Itt volt 1920-ig, midőn visszavonult és e gyülekezet megválasztotta *liszteletbeli lelkipásztorának*.

Erről a nagyterjedelmű munkásságról az *Inquirer* így ír: Először és utoljára, vagyis amíg valamely gyülekezet élén állott, soha sem lankadt sem szószéki, sem vasárnapi iskolái, sem belmissziói munkájában. Emellett akár a város, akár a megye, akár a nagy unitárius egyház vette igénybe szolgálatait, a gyülekezete soha sem szenvedett semmi hiányt. Szószéki beszédeit legnagyobb gonddal készítette és szónoki hévvel, de amellett erős meggyőződéssel tárta hallgatói elébe. Egyik hallgatója szerint beszéleit magasrendű előkelőség jellemezte.

A szószéktől visszavonulása csak látszólagos volt, mert mindig szolgálatban állott. Északtól délíg szünetlenül Pálapostolkodott. Nemcsak ünnepélyes alkalmakra hívták vezérszónoknak, hanem az üresedésben levő gyülekezeteknek is vándorpapja volt.

Elismerésben is bőven volt része az unitáriusság részéről. Angliában az unitáriusság két nagy testületben volt szerveződve. Egyik a jól ismert nevű *Britt és Külföldi Unitárius Társulat*. Másik a *Nemzeti Konferencia*. Egyik, az utóbbi, a reformot kívánó világiak kezében volt. Street nem tartotta szerencsés dolognak a két táborban megoszlást. Mégis az a feltűnő dolog történt, hogy a Nemzeti Konferencia 1923-ban őt, a papi embert választotta elnökévé, holott ez eltért a rendes gyakorlattól. 1923—1926-ig ült az elnöki székben s ez alatt előkészítette az egyesülés nagy reformját. 1925-ban a Britt és Külföldi Társulat választotta elnökévé s 1928-ban már készen volt az egyesülés hatalmas terve, sőt a megvalósulás is. Ezt tartják Street legnagyobb sikerének. Ehhez az is hozzájárult, hogy az új társulat: General Assembly-ben egyesült unitáriusok egyházi adójukat vagyis a tagdíjakat azonnal fölemelték kétszeresre vagy háromszorosra.

Püspökünk, mint egyházunk képviselője jelen volt ezen a rendkívül nevezetes gyűlésen és terjedelmes jelentésben számolt be angol testvéreink lelkes egyesüléséről.

Most a nekrológ írója azzal tünteti ki Street emlékét, hogy nélküle nem sikerült volna az egyesülés és azzal, hogy az angol unitáriusok nyugdíjintézetének megalapozása és hatalmas tőkére emelése egyenesen a Street érdeme.

Főtanácsunk csak távolról érezhette hatását, de nagy hatása megnyilvánult olyan téreken, ahol csak az ilyen agilis szellemű és nagynevű angol előtt nyíltak meg az erőforrás ajtai.

.....

Helyreigazítás Mult számunkban a Kolozsvári Unitárius Iparosok és Kereskedők Körének karácsonyfaestjéről számoltunk be. A köszönettel nyugtázott adományok felsorolásánál sajtóhiba esett. Demény Andor ugyanis nem 100, hanem 200, kettőszáz leut adományozott az inasok felruházására.

TŰZHELY MELLETT

Nincsen itt.

*Golgota felején gazdáflan a kereszti,
A sziklasir sötét, üres szemet mereszti.
Az örök elfuttak, a pecsét feltörve,
Kit halálra szántak, dehogyan legyőzve!
Kereszt, sir lakóját hiába keresik,
Csak egy a felelet „Feltámadt, nincsen itt!?”*

*Támadás öröme könnyet csókol, körül,
Zengő kacagások itt, ott, köröskörül,
A szívek tapsolnak, lelkek szárnyat kapnak,
Milyen melege van ennek a nagy napnak...
Jéghegyek olvadnak s a puszta mezőnek,
Drága, illatozó virágai nőnek.*

*A féltés, remegés, a bánat, a halál
Elmulik – életre, diadalra talál.
Győzelmi hozsánnák zengik a világnak,
Hogy akik igazak és Istent imádnak,
Azoknak a nevét az egekbe írják,
Azokat a halálkarok le nem bírják.*

*Hogy akik szeretnek világszeretettel
És e szeretetet megmutatják tettel,
Hogy akiket sátán, gonosz le nem vertek
Bár földre buktatták golgota-keresztek,
Azok a Krisztussal újra talpra állnak
S a csillagos égbe bejártól találnak.*

*Legyünk hát igazak, szeretetteljesek,
Tetteinkben Isten s jószág vezessenek...
Haláltornyok dűlnek s mi épen maradunk,
Diadalmat nem vesz az elmulás rajtunk.
Mellénk áll a Krisztus, megfogja a kezünk
És az örökélet vizein evezünk.*

*Nekünk hát vele kell megfutni az utat,
Miféle tesztverszeretel jelöl ki s megmutat,
Ha ez uton járunk, világ összedőlhet,
De a halál hárdja soha meg nem ölhet...
Hollétünk a sírban hiába keresik,
Csak egy felelet lesz: „Nem halt meg, nincsen itt!”*

Vári Domokos

.....
**Alapítói díj 1000 leu, minek ellenében
az Unitárius Közlöny ingyen jár!**

Az Isten segedelme.

Isten jóvoltából jön a tavasz. Megjelennek a tavasz hirnökei: hóvirág, pacsirta és a költő; együtt éneklük: „Vidul a föld ábrázolja, A jó Isten megmutatja, Néked ember hogy szeret, Adván újra kenyeret.“ Igen annak, aki szorgalmasan dolgozik; mert „csak az, aki nem hever, várhat áldást és sikert“.

A vallásos munkás ember minden dolgában az Istent hívja segítségül mielőtt hozzá kezdene és midőn korán reggel kimegy a mezőre dolgozni, megáll a földje végén s imádkozik a költővel eképen: „Mezőben állok én, Szívemben égi bék, És mintha messziről Beszédet hallanék. Vagy mint midőn a nép Templomban énekel, Ugy érzem, gondolom, Az Isten háza ez.“ „Uram segélj hajh!“ — s egy mély lélekzetet vesz.

Minden dolgainkban az igazi kiindulási alap: az Isten.

Azonban vannak oly emberek is, kik az Isten létezését kétségbe vonják. Vajjon az istentagadás alkalmas-e a jelenlegi társadalmi bajokat orvosolni és az emberiség sorsát jobbra fordítani? Nem. Az istentagadás arra csábítja, sőt felhatalmazza az erőset, hogy a gyengét a legkisebb lelkiismereti furdalás nélkül elnyomja. Az istentagadás mindeneket arra ösztönöz, hogy csak az önmaga hasznát tekintse, csak önmagát imádjá, vagyis a többieket mind kizsákmányolja s az utódait is ilyen szellemben igyekszik nevelni.

Pedig az Isten eszméje oly mélyen gyökerezik az emberi kebelben, oly általános és erős az Isten gondviselésében való hit, hogy azt a szivekből kitépni nem lehet.

Mi sem bizonyítja határozottabban valamely birodalom enyészését, mint a vallás és Isten megvetése. Ez nem is lehet másként! Az a nép, melynek nincs más lelkiismerete, mint a rendőrség fegyelme; az a nép, amelynek nincs más Istene, mint az állam, nem fogja tudni soha, hogy mi a társadalmi rend, mi az emberi kötelesség.

Minden ország támasza, alapja a tiszta erkölcs; Isten nélkül pedig nincs erkölcs. Az anyagi világnézet csak ingatag erkölcsöket teremthet. A társadalmi erkölcsök fejlesztéséhez az emberiségnek egy magasabb erőre van szüksége; szüksége van egy mozdulatlan sziklára, melyen az emberi romboló szenvedélyek megtörjenek; szüksége van a lelkiismeretre, mely Isten szava az emberiségben; szüksége van kereszténységre s ebben is egy oly tiszta vallásra, mely mentes minden babonától, minden hokusz-pokusztól, amely képviseli azon magasztos eszményt, mely után az emberiség lelke tör és sóvárog.

A társadalmi katasztrófákban elmerült sokszor a tudomány, a művészet; de fenmaradt a vallás s az Isten és vezette újra az emberiséget fáradságos vándorlásában és teremtett új tudományt, új művészetet.

Földmives testvérem! fáj a lelkem, amikor néha hallom tőled: „Nincs Isten.“ — Édes embertestvéreim! Vérzik a szívetek, amikor nem félték hangoztatni: „Okos embernek nem kell a templom!“ Pedig az

Isten igéje táplálja a lelkhüket, épen úgy, mint az édes anyai tej a csecsemőt. A templom az a hely, hol a fáradt lélek kipihenheti magát és a felzaklatott kedély lecsillapul. A templom a legolcsóbb művelődési hely.

A korcsma, színház, mozi, kaszinó, artista klub stb. mind drága, sok pénzbe kerül; az ember könnyen otthaghatja becsületét, erkölcsét, egészségét, szóval földi és mennybéli javait.

„Okos embernek nem kell a templom!”

Édes embertestvérem! messze idegenből hoztad ezen szomorú tudományt, amivel nagyra vagy. De ez így nem jó. Te nem látsz az orrodnál tovább. A jót messze keresed s nem látod a legtisztább és legcélravezetőbb utmutatót, — az unitárius vallást, melyet a saját magyar fajod, — Dávid Ferenc által állított elődbe az egy igaz élő Isten! Dávid Ferenc hirdette és hirdeti ma is a lelkiismeret szabadságát s hogy hitéért senkit sem szabad üldözni, mert „*a hit Isten ajándéka*”. Ime mi unitáriusok így nyertük meg az Isten különös segedelmét és áldását — az unitárius vallást Dávid Ferenc által. Épen azért nekünk magyaroknak kétszeresen kötelességünk az unitárius vallást megbecsülni és hirdetni az emberiségnek. Ehhez ragaszkodj, ezt kövessed, mert ez az emberi fejlődés és művelődés útján vezet Istenhez, akiben bízol, akinek segedelmét kéred és várod s meg is nyered, ha igazán tusakodol. „Ember küzdj és bizva bizzái”. „Mert az ember boldogsága: az élet. Az élet boldogsága: a munka.”

Te sok gond és kétség között dolgozol; soknak a szíve reped meg és az eke mellől dől ki a koporsóba, árván hagyva gyermekeit, akiknek nincs jövőjük biztosítva, de „él az Isten s megadja, ha kérem, a mai kenyeret”. Sorsa javítása érdekében a földmives ember nem sztrájkolt soha, nem vágta földhöz kaszáját, kapáját és nem hagyta ott ekéjét. Dolgozott és dolgozik az összerogyásig kétségbeesés nélkül, mert a munka „boldogít és nemesít” s „munka után édes a nyugalom”. Vajjon ki adta ez óriási lelki és testi erőt és ki szolgáltatja ez után is? Az Isten. Azért minden igaz dolgaink kivételéhez kérjük az Isten segedelmét, mert „ha Ő segít, mi sem nehéz; ha Ő elhagy, erőnk elvész”. „Legyen ki-ki jó és kegyes, Isten iránt engedelmes” s bizonyosan az Ő segedelme sem marad el.

Kozma Miklós, nyug. tanító.

Ne te né!

Két turista a Szent Anna-tó partján állva gyönyörködött a vizen uszkáló kigyók által okozott vízgyűrűk hullámzásában. Odamegy hozzájuk a közelből egy székely pásztorember és megszólítja:

— Az urak mit bámulnak?

— Gyönyörködünk ezekben a vizen uszkáló kigyókban, — feleli az egyik turista.

— Jaj! ez még semmi, vannak itt akkora kigyók, mint egy kötőrúd, — *de azt még nem látta senki sem.*

— Hát maga akkor honnan tudja?

— Nekem a mondta *a ki látta.*

Ferenc pifenni tért...

Az unitárius vallásalapító
Dávid Ferenc emlékének.

Az ajtónálló fejedelmi darabont nem győzte eléggé szélesre tárnai a nehézfaragású, sulyos tölgyfaajtót, hogy a messzirőljött, vas-tag, lengyeles bundájú idegen beférhessen rajta. Amaz, — a lépcsőtől még mindig nehezen szuszogva, idején igyekezett méltóságos ráncokba szedni zsirpárnás vonásait. Az ajtón túl, diszesen, arannyal és nehéz függönyökkel ékitett, széles kőbolthajtások alatt komorló szobában a támadt zajra magas, olaszos szakállu, lengyeles bajszu, szikár férfi emelkedett fel a könyvekkel és iratokkal zsúfolt, nehézmivű asztala mellől. Mig keze, szokott mozdulattal, kis töre markolatát kereste, bizalmatlan s szurós szemei a jövevényt kutatták. Ki az, aki ily órában alkalmatlankodni merészel a fejedelem ur ő Nagyságának orvosa s tanácsadója, Blandrata György doctor ur lakosztályában? Vonásain azonban hirtelen történt változás s széles mozdulatokkal szives ölelésre sietett a belépő felé, miközben erős fogsora fehéren villant ki ráhajló bajsza alól:

— Bravó, no végre, caro mio doctissime Magister... Jelezték már számomra elindulásod, de látom, hogy utad örvendetesebben könnyebb volt, mint számítám... Hé, gyertyákat elő!...

A réghallott olasz szavakra a vendég arca még szélesebb mosolyra derült. Ó, Itália, beh messzi is vagy innen!... Mélyen hajolt meg, az udvarokban jártas férfi sima mozdulatával:

— Lelkem örül látásodon, nagytudományu Doctor ur. Valóban siettem látogatásodra: lengyel atyánkfiai eléggé lelkekre kötötték szolgálataod. Igaz, hogy Basel, a békességes és Istennek tetsző tudományok városa, messzi esik a havas Krakkótól, — de mennyire messzibb rejtezik az átkozott áriánus eretnecségek e dáciai fészke!... Tudom, hogy szavaimat értékelleni tudja bölcsességed, György ur s nem veszi kicsinylésnek. Kivánságod és ügyünk szentségének mindenél fontosabb szolgálata volt az az ok, mely mindenek ellenére is szárnyakat kölcsönzött az én gyöngé testemnek sietni; ha tehetnék valamit itt is az Anyaszentegyház s szentjeinek javára és az Antikrisztus mesterkedéseinek ellenére... Pfüh, de micsoda utak!...

— Nono, messere Socino: ismer Kegyelmed ezeknél tekervényesebb utakat is!... — nevetett fel az olasz, mit amaz kényszerű mosollyal nyelt el, miközben szuszogva hanyatlott rá az egyik medvebőrös, diszes faragású lócára. A másik azonnal fordított a hangon.

— Am hagyjuk a tréfát: nemcsak Kegyelmed, de valójában a dolgok is sürgetnek ismertetésükre térnem. Im, halld tehát, Doctor...

A fejedelmi gyertyatartók lobogva hajladozó fénykévéi alatt a két férfi hosszan értekezett. Az ajtónálló, — ki tudja, kinek titkos embere, — hiába fülelt odakünn: egy szót sem értett a lágyan pergő olasz beszédből. Am annál jobban értették egymást ketten amazok.

Blandrata hosszan, kutatva nézte a véle szembenülő testes férfiut:

— Hinni szeretném, — szólt végül is könnyedén, — hogy értelmed felfogta szavaim sulyát, Faustus uram. Kivánnám, bárha szolgálnának számodra is oly jelentőséggel sorsod alakulásában, mint amilyennel Báthori ur fejedelem ó Nagyságának akarattja szerint valók és — fontosak nékem is, kihez régi tisztemben új bizalommal fordult . . .

Óvatosan, lassan válogatta szavait :

— A Jézus-atyák, kiket a fejedelem felettébb kedveleni lát-szik hite szerint, új udvarában, — már jelenlétükkel is az idők új fordulására intenek. Ne feledje ezt Kegyelmed sem. Szivemből kívánnám, hogy éppen Kegyelmed találná meg nagy tudománya révén azt az utat, amely egyrészt Erdély nemzetségeinek nyugalomára, másrészt ugy a Császár ur, mint a mi fejedelemurunk tetszésére vezetne . . . sőt mindnyájunk számára is, kik ilyen vetve idegenbe, kénytelenítettünk figyelni a sors minden fordulását . . . Rám mindig számíthat Kegyelmed, munkájában. Tartsa szemét s fülét nyitva a kárhozandó innovációk befogadására : Fejérvárótt bizonnal sulyuk s emberök szerint mérendik azokat. Ám ne feledje el azt se, Domine Doctor, hogy számára kedvesebb az elveszett, de megkerült bárány, ha az békén megtér az akolba . . . Próbálja meg, Magister uram : bizonnal szolgálatot teend véle lelkének is. Ám magunk érdeke, hogy irgalmat ne ismerjünk azokkal szemben, kik javunk ellen makacsul törnek . . .

Mély tűz lobbant fel az orvos szemében.

A bázeli figyelt. Kutyaszoritóban érezte valahogy magát ezzel az emberrel szemben. Győznie kell. Eléggé óvatos volt már megismerni itteni embereit a lengyel menedékben. Sokan nem feledték még György doktor szolgálatait, amelyeket még Ferdinánd császárnak tett : bizonnal értékes szolgálatot fizetett meg a felséges megbízott, Cassini marquis, midőn végre sikerült az irigyelt erdőntuli földről kijuttatni a bánatsujtotta Izabellát, fejedelmi gyermekével együtt, Kassára . . . Furcsa híreket tudott Genfből is, hova ezután a római szent Inquisitio karjai elől menekült a Doctor, mint Serveto tanítványa : vajjon miért nevezte őt „szörny“-nek és „pestis“-nek a genfi Calvinus ? . . . Épp idejében kaphatta kézhez a lengyelek közt János fejedelem meghívását s — mégis : csak harmadszorra jött, mikor már Izabella nem élt . . . ó, igen : a halottak hallgatagok. S most : vajjon nem új játékot kezd végzetével ez a titokzatos multu kalandor, ez a szívós és győzhetetlen férfi, amidőn az áriánus II. János halála után, feledve eddigi hitét és tetteit, a katolikus Báthoriak kedvéért, rombadönteni készül mindazt, amit eddig Erdélyben épített ? . . . Nem, nem lehet kétséges : ez az elvnlküli, eszes, irgalmatlan és hatalomszerető férfi inkább jobb barát, mint váratlan ellenfélnek . . .

S vajjon, ama másik : ki lenne az ? . . . Az innovator . . . Félelmes hírű szónok, teológus, nagy tudású bölcslő. Feje új egyházának, melynek alapkövét György ur segített maga a legjobban megvetni. Persze, tempora mutantur. Az egyikőtől félnek, a másikban

hisznek. De vajjon melyikük erősebb? ... Vajjon a Báthori-sárkányfogak meg tudják-e győzni majd az ujhittiek kigyót taposó galambját?

Blandrata hangjára riadt fel.

— Fáradtnak látszol, Professor ur — mondotta nyájasan föléje hajolva. — Le kell pihened, bizony ideje már. Két fegyveres elkíséri kocsidat szállásodig: mindenki tudja Ferenc ur házat. S ne feledd: adj hirt mielőbb... Várnak reád...

Az ablak színes karikái mögül figyelmesen elnézte még, hogyan készül tovább a nehéztestű bázeli. A szekér a fekete-barátok klastroma felé kanyarodott a hepehupás köveken. Irának pedig ekkor 1579-et a krónikások, Krisztus urunk születése óta, Bőjtmás havában, a pártharcok és eretnek-üldözések új örvénye felé sodródó Erdélyországnak némettől, töröktől egyként fenyegetett kincses Kolozsvár városában.

*

Fenyőhasábok lángjai világítottak csupán: az asztali mécs alig pillákkolt. A kandallóból kivetődő fénypázmák sugaras szőnyeggel terítették át a szobácska kőkockáit, egyszerű butorzatát és tetőig magasodó könyvthékáit. Durvaszörü pokróccal takartan, a szoba legtávolabbi részén fehérhaju aggastyán feküdt mozdulatlanul az alacsony, egyszerű fa-lócán, csupán nagynéha simítva végig remegő kezével széles homlokát. Szája ráncai átélt mély szenvedésekről beszélték, melyekből aszkétikus arcéle elszánt állhatatossággal ivelt elő homlokboltozatáig. Kemény és rideg lett volna ez az arc, ha válláig hulló fehér haja s szemeiben az öregség mélabuja nem enyhítették volna vonásait. Most ébredt újra s veje, Trauzner Lukács, a városi jegyző, aggódó részvétellel hajolt fölé. Távolabb tőle az olasz vendég jólismert körvonalait ismerte fel s mellette Jánost, Blandrata diákját, bizalmas hívét. De rég is nem látta ezt az egykor nála oly gyakori hirvivőt!...!

Felemelkedni próbált, de gyenge teste már nem hajolt akaratára. Fáradt mosollyal hanyatlott vissza párnáira... De silány is a halandó ember!...

— Megint soká aludtam, mondd, Lukács? ... Hozott Isten benneteket, jó urak: házam tiétek, üljete le hát...

Köréje telepedtek. Mint eddig minden este, mióta megjött a hivatlan bázeli vendég. Harmadik heténél is több tán, hogy így vitáznak egymás között Ferenc ur házában, sokszor nem hagyva nyugodni sem az ágyának dőlt szenvedőt, pedig de vágyik már reá... Fárasztók voltak a férfikor pihenéstelen küzdelmei s még több az utolsó nyolc év várátlan s méltatlan szenvedése. Vendégét óvakodón vette, csupán lelkes szemei gyultak ismeretlen tüzre, midőn amaz, idézve az oly jól ismert auctorocát, dagályosan magyarázta az Isten-ség hármasszent titkait s gyalázta az Antikrisztust. Az agg leg-többször hallgatott. Hát azt hiszik, hogy gyengesége már süketté s vakká tette? ... Az Irást hányan próbálták már elferdíteni s meg-

hamisítani: de megmásíthatják-é az ő értelmét; az elmúlt hosszú évtizedek magányos töprengéseim, vagy elvakult szenvedélyü vitáim át kikristályozódott lelki felismeréseinek eredményeit?...

— Bizony, a gyarló test nagyon is pihenni vágyik, Faustus uram: de ne remélj azért könnyü győzedelmet. Jól tudja Kegyelmed is, hogy az igazság ereje ugysem a romlandó test mériékétől függ — mint nem függ semmitől, mi földi...

A bázeli szórakozottan ingatta rá kopaszodó fejét. Feladta már rég reményeit, melyeket ez aggal szemben scholasztikájának másutt jól bevált frazeológiájába, dialektikájának friss erejébe s fordulatosságába vetett. Micsoda ember ez, kit felriasztani sem tudott Savonarola fiórenci, Serveto genfi, Gentile berni, Ochini zürichi végzetének felidézésével?... Ki mosolyogni tud Husz János és Sylvanus szörnyü végér?... Tiszta szemmel néz a feléje görgő sziklaomlás elé s mosolyog... Nem látna már eléggé tisztán az agg? Eltompult volna agya attól, hogy szavait sulyukkal értené?...

— Lelkem külön könnyebbülésére szolgál ittléteitek, barátaim — szólt most az agg prédikátor. Ma vettem kézhez György doctor legujabb levelét, mely lelkem nagy szomorúságára szolgált. Ime, vedd, Humanissime Doctor s olvasd magad. Bizony nem reméltem volna akkor, midőn Stancaro s a debreceni Mélius vakságos hadakozásai ellen kéz-kézben küzdöttünk Váradon, Enyeden s Vásárhelyt együtt az egyedülvaló egy igaz Isten dicsőségére, hogy így forduljon ellenem... És én azóta is erőszakot tettem lelkiismeretemen... De olvasd, kérlek reá; György ur csupán azt kívánja, hogy most már csak hallgassak s ne beszéljek hitünkről, — melynek lényegében ellenére nincs, — de, hogy fejem felől elhárítsam fejedelem urunk felidézett haragját, mely mint kárhoztatandó ujtót fenyeget: saját nyájamból adnám át két-három szorgalmasabb hivemet megbüntetés és példaadás végett, mely által ő Nagysága megengeszteltnék irányomban s az Eklézsia békéje is helyreállana... Példaadásul!...

Zihálva szakadtak fel szavai, szíve mélyéről:

— Noshát, mondd meg te, tudós Docor ur, nem pirult el joggal arcom e szennynek olvasásakor...? Hát már nem kötelessége mindenkoron a lelkipásztornak az isteni tudomány, az igazság keresése...? Mi oka lehet ezek ellen hirtelen támadni György urnak...? Vagy csak ellenünk jó, kik az egyedülvaló Istent helyeztük újra vissza szívünk templomába...? Tanulja meg a megátalkodott, hogy maga Krisztus, az igazság mestere tanította így. Nézze az Írást. Kell-e más, minthogy őt lélekben és igazságban őrizzük magunknak? Mi, Isten segedelmével támadtuk meg a babyloniai Hármast Isten hamisságát s hogy Isten igéjével nem egyezik, kimutattuk. Akárhogy is erőszakolja a világ: Isten csak egy: Lélek, kit lélekben, kegyességben és engedelmisségben imádunk.

Az olasz tulzott boiránykozással dugta be füleit.

— Hiába teszed: nem a te utad visz őhöz, Faustus. Meg kell alázkodnod a te felfuvalkodottságodban, mert az alázatosság lelke az, ami által a lelkek megengesztelődnek!...

— De kérlek, nyugodjatok meg kissé, nagy jó Uram, — csilapította a kiélesedő vitát a jegyző, Ferencz ur nagyhivatalu veje. Mért sodródjátok újra a holt szavak magyarázatásába, midőn ime, új Judás támad hitünk ellen? ... Ezt az Írást magyarázd, ha tudod, Doctor Ur ...

Az agg felült fekhelyén s hosszan, hallgatva nézte ellenfelét:

— Hát hiszed-é, — szólott végül is, — hogy egyből én is tudok százfélével szolgálni a hatalmasok kegyének? ... Vallod-é, hogy igazságból nemcsak igazságot, hitből hitet lehet adni, de hamisságot és kétszínűséget? ... Felelj, ha tudsz, Doctor! De emlékezz csak Pálra, ki Efezusban járt. Diana templomában, — mint írva vagyon, — a hamis isteni tiszteleteknek palásja alatt nagy csendesség vala. Azért, — írja az Apostol, — mert „nemcsak a papoknak vala bőséges jövedelmek, hanem az egész országban a főfőmesterek: ötvösök, képirók, képfaragók, gyöngyfűzők nagy tisztelet vesznek vala a hamis isteni tiszteletből“. Amidőn Pál küzdelmes harcát megkezdette volt: nem háboruság, vetélkedés és pártütés lön mindjárt? ... Lehet-e Pált feddeni ezért? Nem inkább a hamis Istenség szolgálait, kik semmikép sem szenvedhetik, hogy az ő tévelygéseik és hamisságaik kimutattassék? Ha visszatérend majdan az igazságban való régi állhatatosság s a földet újra ősi jog s törvény igazgatja majd, — az igaz ember ugyancsak átallani fogja a Megmérhetetlen lelket, kit a mindenség sem bir befogadni, tiszta ésszel egy szűznek zární méhébe s hiszem: tagadni fogja akkor is, hogy istenség emberi mód élhessen s szenvedhessen rut halál miatt. Pedig nem-e az én bűneim ezek; nem az én istentelenségeim, — boldogtalanságomnak és magányosságom okozói? ...

Levegő után kapkodva lélekezett az agg kemény fekhelyén. Az olasz vállat vonva, kissé ijedten állt fel: csak nem fog itt halni meg, előtte? ... János diák követte mozdulatait.

— Nyugodj meg, Ferenc ur, — szólott sietve, de sértett hidegséggel hangjában. A lengyel atyák, kik új könyved kézhez vették immár, bizonyonnyal döntenek kettőnk vitáján. Hadd most, hogy én is nyugodni térjek s nyugodj meg te is. Vajha megismernéd, mily őszintén szerettem volna javad magam meggyőzetése árán is: de félek, hogy majdan, romlásod közepette, igaztalan váddal illetsz engem is ...

— Béke legyen veled, Uram ...

A kőkockás, hűvös folyósón tompán kongtak végig lépteik. — El nem kerüli sorsát, minden hiába ... az esztelen! — mormolta maga elé, de hogy a diák is hallja. Mikor lehet az ember eléggé óvatos ebben a komor, furcsa országban? ... És az, amott? ... — megette már a kenyere javát. Ha nem hajlik, — törni fog!

A diák kérdőleg bucsuzott. Igen, igen: Fejérvárt türelmetlenek, de mégis, éppen ő legyen, ki a végső lökést megadja? ... Az ajtófélfának támaszkodott; azzal is időt halaszt ... Mit tegyen? ... A vér valakinek bizton fejére száll ... És éppen öneki? ...

Gyorsan, szinte ijedten szólt:

— János... az okmányokat fent megtalálod. Készen vannak, mint urad akarja... Cselekedjete, mint tetszik: az én munkám itt véget ért...

Elfehértült szájjal huzta magára az elárult vendéglátó-ház tornán csikorgó, vaspántos aajtáját.

A kövér férfi félt.

*

Amazok ketten magukra maradtak a csenddel. Dávid Ferenc, az agg prédikátor, soká elnézte a lassan hamvadó fenyőhasábok felett táncoló lángok lobogását, aztán csendesülten szótlán veje vállára nyugtatta rá hideg kezét:

— Miért vagy oly hallgatag, Lukácsom?... Csak nem csüggedsz el a ránknehezült idők fordulása miatt?...

Lukács a tűzbe bámult.

— Szeretlek s féltelek téged, Atyám... Mivé lesz a törvetők között annyi munkád és életed termése?... Könyvnyomó műhelyünk csukva; hiveink rejtőznek az utcán s díszes helyeden ellenid szabadon törnek romlásodra, multat s Istent tagadva... Ez olasz is bizonyos emberük: rejtőzőn acsarkodó farkas, ki szenteskedő igéi bárányszőrbe bujt s titkon, hátad mögött ássa számodra vermet, a gaz!...

Ferenc szemei messze révedeztek.

— Szenvedni kell, Lukács... Kétszer tíz éven át nem rettenem feláldozni a tömegek tetszését, hatalmasok tapsát, sőt — hangja lehalkult, — tűzhelyem házi békéjét is az egyedülvaló Isten és lelkiismeretem tetszéseért s békéjeért. Mért rettenék ma vissza, midőn a véghez jutottam?...

Gyöngye keze erőfőlen hanyatlott el bėnuló teste mellé. Az ősz püspök lassan folytatta:

— Mit tehetnél te sorsom beteljesedése ellen, balga lélek?... Mondd: mit tehet a világ fejedelmének minden hatalmassága?... Aki levétkezik már minden emberi indulatot, nem siratja többé e század nyomoruságát. Az igazságot, mit véka alá rejteni átalottam, senki nem rejtheti soká, nem fojthatja el, ha ezer bilincsel s ezer fegyverrel is tör ellene. A közbėnjáró Isten és emberek közt, az ember Jézus, nem őnmagát adta váltságul mindenekért?... Nem félek a máglyától s nem rettentenek a bálványozók börtönei, hol mégis együtt vagyok Atyámmal. Nyugodj meg, Lukács s légy erős a szeretetben. Ne csüggedj, mert lelked így leend a hit erős szerzője továbbra... Ki nem szeret, nem is híhet az: a szeretet épít csak mindeneken felül... Nem gyűlöl, nem álnok, nem telfuvalkodó: a szeretet kegyelmes. Királyi törvény, igaz szabadság, mit soha nem bánthat a szolgaság s a szenvedés félelme... Ő a világ éltető lelke, mely összesíti minden időn keresztül a választottakat: Istent a világgal s az embereket Istennel... ő, ha nem volna már oly közel a Vég!... Hígyj nekem, Lukács: a pápák kardja, a kereszt és a halál képe, — semmi sem fogja igazságunk győzedelmét feltartóztathatni!...

Lassan álom felé révedezett a mozdulatlan agg.

— Csak véget érne már minden... Pihenni vágyom... Mit késlekednek iminár?... Nem félek tőlük, Atyám...

Átetszően fehér arcán szemhéjjai lassan lecsukódtak. Mint a gyermek, megszépült arccal aludt az agg. A tűz lobogó árnyai tobzódva járták libegő táncuk az elnémult szobában. Köröskörül a fedelmi város neszfogó hó-lepellel takartan aludta tél-éjji álmát s a holdfényben fehéren csillogó, szűk kis utcákon át vonatottan feleltek egymásnak a virrasztó alabárdosok.

Jakab Géza.

.....

Judás.

A nagy-pénteki tragédia, Jézus keresztfeszítése sok festőt, írókat megihletett már; hogy csak nálunk, magyaroknál keressük a példát, — Munkácsy Mihály híres festménye, a Koponyák hegyén és Reményik Sándor Pilátus című költeménye is ezzel a tárggyal foglalkozik. A tragédia magasztos és lenyűgöző, mert a gyász, irtózat és megdöbbenés elemeiből tevődik össze, — mint probléma azonban, elég egyszerű. Sem a festő, sem az író nem kell, hogy különösképen törje a fejét a megoldáson. Olyan elemekből tevődik össze ez a téma, amelyek nagyobb részét közismertek, az evangéliumok, a történelem és a földrajz segítségével pontosan meghatározhatók. Sokkal nehezebb azonban az előzményeknek, mondjuk: nagycsütörtök estjének a megoldása. Hogy másról ne beszéljünk, ott van mindjárt a Judás szerepe. Judás elárulta Jézust. Hogyan árulta el? Ugyebár odament hozzá és megcsókolta s ezáltal jelezte a katonák számára, hogy melyiket kell elfogniok. Igen ám; de Jézus naponként prédikált Jeruzsálemben, mindenki látta, a főpapok is, farizeusok is, a katonák is. Ezerszer elfoghatták volna, miért kellett hát Judás ahoz, hogy elárulja őt s nyomra vezesse a katonákat? Ezekre a kérdésekre még megfelel valahogyan az Írás, amennyiben azért nem fogták el Jézust nappal, mert félték az akkor még érette-lelkesező tömeg indulatától, — viszont Judásnak azért kellett kijelölnie csókjával a Mestert, mert az elfogatást nem a templom őrsege végezte (azoknak ünnep előestjén nem volt szabad fegyvert viselniök), hanem az Antonia-erőd római katonasága, kiket Pontius Pilátus küldött a főpapok kérésére s akik sohase látták Jézust. Sokkal nehezebb azonban megfelelni arra a kérdésre, hogy hát miért árulta el Judás a Mestert! Az öskeresztények azt vallották, hogy Judásban a Sátán maga lakott. „Beméne a Sátán Judásba“. Dante is, a híres olasz költő, Pokol című művében Judást a „Giudecca“-ba, a pokol legalsó, fagyott körébe helyezte, mint aki elárulta jóltevőjét s így a Sátán bűnében osztozott. Ez a magyarázat persze nem állhat meg, hiszen sem a Pokolban, sem a Sátánban nem hisz ma már az emberiség.

Iparkodtak azonban magyarázatot találni a Judás árulására a költők s mindenik talált is valamilyen magyarázatot. Ezek közül a leghíresebb a De Quincey-é, aki világhírű munkájában úgy tünteti

fel Judást, mint egy ideális lelkű embert. Az ő felfogása szerint Jézus álmodozó, magasztos titkokban elmerülni szerető férfi volt, aki *cselekvésre* ritkán ragadtatta magát. Judás viszont tisztán látta, hogy amennyiben Jézus továbbra is az elméletek terén marad s nem tesz valamit az ő királyságának megalapítására, — úgy lassanként az emberek érdeklődése lelohad s Jézus megszűnik körülrajongott Mester lenni. De Quincey szerint tehát Judás azért jelentette fel Jézust, hogy ezáltal őt *cselekvésre* bírja. Ennek az elméletnek azonban semmi bizonyítéka nincs, sem az evangéliumokban, sem a hagyományokban. Jézus viszont, amikor megsejti a Judás szándékát, a legnagyobb haraggal és megvetéssel beszél róla, ugyannyira, hogy egyedül csak a Jézus magatartása is tarthatatlanná teszi ezt az elméletet. Ennek ellenére az írók századokon át elő-elővették ezt a témát s sokszor valóságos perverzítással iparkodtak bizonygatni, hogy az egész emberiség által gonosznak és aljasnak bélyegzett Judás tulajdonképen jóakaratu hős volt.

Ugyanezt az elméletet találja fel, csak más köntösben, Jeffers Robinson, aki *Dear Judas* (Kedves Judás) című versköetében ismét megpróbálja mentegetni az árulót. Ez a modern amerikai költő azt állítja, hogy Judás volt Jézusnak a legtehetségesebb és legmegértőbb tanítványa. Ő annyira megértette Jézusnak a békéről, szelidségről és szeretetről szóló tanításait, hogy válsággal megrendüléssel fogadta Jézusnak a szelidszavu mesterből kemény Messiássá, földi királyságra vágyó Megváltóvá való átváltozását. Jézus korbáccsal üzi ki a kufárokat a templomból, kemény szavakkal feddi a farizeusokat, az ő országáról és királyságáról beszél: mindezek azt a meggyőződést érelték meg Judásban, hogy Jézus letért a béke útjáról, a nép bálványozása elbizakodottá tette, dicsősége fejébe szállt. Ezért ragadtatta magát arra, hogy feljeleníti a főpapoknál. Azok talán megveszszóztetik, pár napra talán be is csukadják, de ez a lecke használni fog s kiszabadulása után ismét tovább halad Jézus a szellemi igazságok, a béke, szeretet és megbocsátás útján. Az ítélet azonban sokkal szigorubb volt, mint azt várni lehetett, Jézust keresztre feszítették s ekkor Judás szörnyű kétségbeesésében, önvádakkal telve, felakasztja magát.

Ez az elképzelés költészetnek megjár, de ép ugy valószerűtlen, mint a De Quincey megoldása.

Végeredményében tehát: miért árulta el Judás a Mestert? Nem fejezzük be ezt a közleményt. Fejezzék be ezt az olvasók. Jézus elárultatásának a története meg van írva az evangéliumokban. Olvasuk el azokat figyelmesen, azután ki-ki írja meg a véleményét a Közlöny szerkesztőjének. A legjobb választ le fogjuk közölni s küldőjének egy értékes könyvet adunk érte emlékül. A válaszokat kérjük március 20-ig beküldeni.

Sz. I. S.

•••••

Ki a jó unitárius? Az, aki mindig építeni, javítani, haladni, rendet csinálni, békitni, szeretni és gyűlölséget szüntetni akar. Az, aki szereti a templomot, tiszteli a papot, becsüli a tanítót és mindig szeretne valami jót tenni embertársaiért, egyházáért. Az, aki jó magyar, hűséges hazafi, tiszta életű polgár. A jó unitárius szereti és megbecsüli hitrokonát s boldog, ha találkozik vele.

Jelenl a jövőért!

Lapunk mult számában fenti cím alatt közölt cikkem olyan örvendetes érdeklődést váltott ki, hogy szükségesnek látom olvasóinkat az „*alapítvány-biztosítás*“ módozataival részletesen is megismertetni.

Mindenekelőtt örömmel közlöm, hogy ezen akciónak máris igen szép pozitív eredménye van, amennyiben a székelykereszturi főgimnázium részére edzéig 120.000 (egyszázhuszezer) leu alapítvány biztosított. Még a kezdet kezdetén vagyunk! De minden optimizmus nélkül merem állítani, hogyha lelkészeink és az egyházközségek vezetői részéről a nemes cél követelte kellő támogatásban részesülünk, ugy a jövő főtanácsnak büszke örömmel fogjuk jelenthetni, hogy iskoláink és egyházunk jövőjét nagyrésztben megmentettük. Hogy emellett a jelenről is kell gondoskodnunk, magától értetődik. De erre nézve is megvannak a szakszerű és a mai viszonyokat mérlegelő javaslataink, melyek segítségével hiveink különösebb megterheltetése nélkül biztosíthatjuk és fogjuk biztosítani iskoláink — jól jegyezzük meg — *s ezzel fajunk és egyházunknak jelenét is*. Sursum corda! Nem szabad kishitűeknek lenni! Erős akarat és férfias elszántság csodákat mivelhetnek. Lebegjen előttünk dicső őseink, halhatatlan emlékü alapítóink szelleme. Amit ők nagy áldozattal megteremtettek, azt nekünk kötelességünk megtartani!

Tehát, aki magyarnak, székelynek vallja magát s akiben él az ősök áldozatos szelleme, siessen illetékes lelkészénél bejelenteni alapítvány biztosítási szándékát.

A módozatokat röviden az alábbiakban ismertetem: Például egy 30 éves egyén 10.000 lejes alapítványt biztosít 20 évi tartamra és ezért fizet 547 leu évi díjat. Ha 20 éven belül elhal, a biztosított tőke, 10.000 leu, azonnal ki lesz fizetve az általa megjelölt alapítványra. Ha eléri a lejáratot, tetszés szerint választhat:

1. Felvesz 2000 leu készpénzt, kap egy 10.000 leues díjmentes kötvényt, mely halál esetén azonnal esedékes és mindezekon felül élethossziglan az évi díjnak megfelelő, vagyis 547 leu életjáradékot élvez.

2. Felvesz azonnal 9365 leut és továbbra is biztosítva marad halál esetére 10.000 leura.

3. Az alapítványra kifizettetik 10.000 leu és ő is kap 4184 leut és a biztosítás megszűnik.

Ebből mindenki meggyőződhetik ezen biztosításnak ugy az illetőre, mint az egyház és iskola érdekeire nézve felette előnyös voltáról.

A tisztelendő lelkész urakat felkérjük, hogy karolják fel és kellő lelkesedéssel tegyék népszerűvé az eszmét hiveik körében. És ha egyházközségükben akadnak lelkes, buzgó, áldozatkész hivek, kik nevüket ily alapítvánnyal megörökíteni óhajtják, közöljék ezt az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőségével. Mi aztán a továbbiakat megfelelően elvégezzük.

Cluj-Kolozsvár, 1931 február hó.

Béldeky K. Sándor.

Hozzászólás

I.

Világiak vasárnapja.

Az amerikai unitáriusoknál az a szokás, hogy minden év novemberében egy vasárnap minden egyházközség templomában világi emberek tartják a prédikációt.

Miután e beszédeket a Világiak Ligájának központja kéziratban is megkapja, a „Christian Register“ érdekes megbeszélést közöl róluk.

A szónokok a legkülönbözőbb társadalmi állású férfiak voltak, de beszédjeik témája többé-kevésbé hasonló volt, mert valamennyien a gyakorlati élet legégetőbb problémáit igyekeztek vallásos meggyőződésükkel összhangzón megvitatni.

„Egyház és állam a huszadik században“, „Egyház és munkanélküliség“, no meg legfőképpen az Egyház szerepéről a szociális reformok terén beszélt a legtöbb szónok. Egyik közülük nagyhorderejű kijelentést tett, azt mondván, hogy amelyik egyház nem törődik korunk társadalmi kérdéseinek megoldásával, az nem lehet hosszú életű! Nagyon fontos, hogy az egyház megfelelő módon kísérelje meg e problémával foglalkozni és e téren természetesen a gyakorlati gazdasági életben munkáló világiaknak szinte fontosabb szerep jut osztályrészül, mint a papoknak, mert csak ők rendelkeznek, hivatásuknál fogva, a szükséges szakképzettséggel.

Egy másik szónok meleg szavakkal méltatta a jól megszervezett egyházi élet erkölcsi értékét, állami és társadalmi intézmények szempontjából és egy harmadik, miután kifejti, hogy a munkanélküliségen csak úgy fogunk segíteni, ha társadalmi életünk mechanizmusát erkölcsi hatalom ellenőrzi — felteszi a merész kérdést: vajjon remélhetjük-e, hogy *a jövő vallása* fogja kifejleszteni azon vezető egyéniségeket, kik a szociális megújulás óriási munkáját eredményel vállalhatják?!

*

E beszédekről olvasva, az jutott eszembe, hogy nem lenne-e célszerű a világiak vasárnapját nálunk is bevezetni? A mi egyházunknak, ha valamikor, úgy ma igazán szüksége van minden tagjának odaadó szolgálatára és a világiak lelkes közreműködését csak fokozná, ha évente egyszer minden templomunkban ők hirdetnék a szószék-ről az igét!

K. E. E.

II.

Istentiszteletek siketnémák számára.

Régen a vakok, süketek és némák a társadalom számkivetettjei, az élet nyomorultjai voltak, kizárva minden boldogságból, élvezetből és lelki épülésből, amit mi boldog egészségesek, talán eléggé nem is méltányolva élvezünk. A modern kor és a neveléstudomány

fejlődése azonban lehetővé teszi ma már, hogy a vakok tapintásuk segélyével irhassanak és olvashassanak, a siketek és némák pedig jelbeszéd útján megértsenek másokat és megértessék magukat is másokkal. Kották, olvasmányok, sőt előadások is élvezhetőkké váltak ezek után számukra. Ujabb fejlődést jelent ezen a téren az a külföldön és különösen Amerikában megindult mozgalom, amely lehetővé kívánja tenni, hogy Isten igéit is megérthessék a természetnek ezek a mostoha gyermekei. Legujabban a siketnémák számára rendeznek istentiszteleteket. Az eszme Miller András és nejeé, akik Amerika Észak-karolina tartományában rendszeres istentiszteleteket indítottak be. Miller András és felesége szintén siketnémák s így a jelbeszédet kitűnően tudják. Először Shelby nevű városban kezdtek prédikálni s alig egy-két hallgatójuk akadt. Később azonban mind több és több siketnéma látogatta istentiszteleteiket, amelyek teljes csendben folynak le, csak a kezek mozognak és a szemek csillognak. A jelbeszéd segélyével énekelnek, imádkoznak, Bibliát olvasnak és prédikálnak a siketnémák ezeken a különös, de mélyen megható istentiszteleteken. Az egyház hamar felismerte ennek a mozgalomnak a jelentőségét s illő előkészítés után Miller Andrást pappá avatta. Most már messze vidékekről is eljönnek a siketnéma hívek ezekre az istentiszteletekre. A mozgalom most próbálja bevezetni ez istentiszteleteket a rádióba. Amerikában ugyanis már eléggé tökéletesek a képtovábbítás módszerei s már vannak rádiók, ahol a hangosan beszélő felett kis mozivászszerű keret áll, amelyen a stúdióból éneklő vagy beszélő művész, vagy a szindarab szereplőinek minden mozdulata tisztán látszik. Ezen az uton remélik a siketnémák számára az istentiszteleteket továbbbittatni. Egyelőre ezek a gépek még nagyon drágák, úgy, hogy szegényebb emberek nem szerezhetnek be még ilyen látható és hallható rádiókat. Ezért állami támogatással iparkodnak felállítani ilyen rádiókat egy-egy városi nagyteremben, ahova aztán annak a városnak a siketnémái vasárnaponként összegyűljenek.

Érdemes volna megkísérelnünk egy-egy ilyen siketnémák számára végzett istentiszteletet nálunk is. Mi annyival könnyebben megtehetnők ezt, mert pl. a kolozsvári siketnéma intézetben három unitárius tanárunk is van, akik 1918 előtt igen kiváló eredménnyel végezték a növendékek hitoktatását. Az új román tanterv szerint azonban a hittan nem tartozik a tanítandó tárgyak közé s így ez a szép és követésreméltó mozgalom félbeszakadt. Egyházunk azonban kétségtelenül uttörő és áldásos munkát végezne, ha, egyelőre bár csak kísérletképen is megpróbálna összehozni egy istentiszteletet a siketnémák részére.

Sz. I. S.

.....

Ki akar

**egy értékes szép könyvet szerezni
ingyen ?**

Olvassuk el ugyanezen számban a „Judás“ című közleményt s ott megtudjuk: hogyan szerezhetünk egy szép és értékes könyvet ingyen.

III.

Kimutatás

az unitárius énekvezérekről az 1931. évi
Erdélyi Magyar Unitárius Naptárból.

1. Rendes énekvezér van	14
2. Énekvezér-helyettes van	10
3. Unitárius énekvezértanító van	22
4. Unitárius énekvezér-állami tanító van	44
5. Énekvezér nincs, illetve kellene	19
Összesen	109

Midőn a fenti kimutatást az unitárius egyházközségek tudomására hozom, teszem azon kéréssel, hogy legyen szives unitárius egyházi főhatóságunk, az érdekelt egyházközségekkel egyetértőleg, minden egyházközségben az énekvezéri állást megszervezni s a templomot legalább egy harmoniummal ellátni és az énekvezér-organisták utánpótlásáról gondoskodni.

Mindenik egyházközségünkben vannak jóra való értelmes unitárius emberek, akikből énekvezér-organistákat lehetne képezni.

Még egy lépés: az ifjúsági egyletek egyik legfőbb célja legyen a hangjegyismertetés.

Az idő már megérett a haladásra és hogy a sötétségből ki-lépünk a világoosságra.

Kozma Miklós, nyug. tanító.

.....

Egyházi és iskolai mozgalmak.

K é r e l e m.

Ismeretes lapunk olvasói előtt az a nagy szerencsétlenség, mely 1927 július 8-án érte az abrudbányai egyházközséget, mikor tüzvész pusztította el mindenünket. Rommá lett gyönyörű templomunk teljes berendezésével, díszes orgonájával. Leégett a papi lak és minden vagyónkat képező egyetlen bérházunk.

Azóta egyházi főhatóságunk, egyházközségeink, más jóakarók és a magunk áldozatából mintegy 600 ezer leuval újraépítettük házainkat s tornyunkat. Templomunk azonban romokban hever. Csekély lélekszámunk, szegénységünk miatt, a magunk erejéből nekünk sohasem lehet templomunk. Ez indított arra, hogy a mostani szomorú, szegény időben is újból kérjük egyházi főhatóságunk útján egyházközségeink segedelmét, dacára annak, hogy már egyszer azt a legtöbb egyházközségtől hálás köszönettel kaptuk.

350 ezer leura lenne szükségünk, hogy templomunk falára fe-delet, ablakokat tetessünk s a szükséges kőmives munkákat elvégez-tessük. Megosztva könnyebb lenne e teher, mert 3500 ember 100 lejes adománya ezt az összeget jelentené. Már több lapban, kérő levélben próbálkoztunk Erdély magyar népének jó szívéhez férközni,

de eddigi kísérletezésünk nem vezetett eredményhez. Most az Unitárius Közlöny utján kopogtatunk. Hisszük, hogy e lap elég tekintélyes számu olvasó tábora megérti, hogy mekkora kényszer hatása alatt könyörögünk. Hisszük, hogy akik elolvassák e sorokat, segítségére lesznek az egyházközségek vezetőinek abban, hogy egyházi főhatóságunk újabb felhívása s a mi mostani kérésünk meghozza gyümölcsét. Gondoljanak arra, akik a harangok szavára templomba mehetnek, hogy valahol a havasok között, a végeken, hittestvéreiknek nem szól a harang, nem nyílik templom, hol imádkozni, vigasztalást nyerni, megpihenni tudnának.

A jó Isten őrizze meg csapásoktól egyházközségeinket, egyeseket, családokat, hogy boldogan viselhessük életünk keresztjét.

Az Abrudbányai Unitárius Egyházközség nevében kérjük Isten áldását mindenkire.

Abrudbánya, 1931 február hó 2-án.

Fazakas Béla,
lelkész.

Fodor Antal,
pénztárnok.

Unitárius találkozó. Így nevezhetjük legtalálóbban azt a műsoros összejövetelt, melyet a kolozsvári unitárius egyházközség f. évi február 15-én az unitárius kollégium tornatermében az egyházközség kebli lapjának, az „Unitárius Tudósító“-nak kiadási költségeire rendezett. A tornatermet megtöltő unitárius és a velök rokonszenvező híveknek bő élvezete volt szavalatban, zenében, énekben, nótában és tortában. És mindezeket fűszerezte a konferáló szellemessége. A megnyitó beszédben Szent-lványi Sándor lelkész az unitárius testvériség meleg érzésével köszöntötte a közönséget. Márkos Berci VI. gimnázista kiváló művészi uton járó készültséggel gyönyörködtetett hegedűjátékában, gondos és pontos édesanyai zongorakiséret mellett. Nagy reménységgel és érdeklődéssel vártuk a bekonferált Dávid Ferenc-énekkari sextettet, de ezt bizonyos feledékenységtönkre tette s elmaradt. Annál bővebben részesített bölcs Salamon rimbe szedett példabeszédeiben Pálffi Márton tanár, az általa revideált bibliai részek alapján. Nem is tudtuk eddig, hogy ő is ótestamentumi szakértő. Ürmösi Magdus, Mihályffy Irén tanárnő zongorakisérete mellett, általános tetszést arató és ujrázást is kívánó szép áriát és dalokat énekelt. Sófalvi Lajos hitrokon testvér a modern költőknek az érthetelenségig magas színvonalu remekeiből adott elő egy néhány verset, ügyes hangsúlyozással és előadásban, amiből az látszott, hogy ő megértette. E pont bevégzése után a szellemi rokkánás elérése szempontjából, háromnegyed óra szünet alatt a közönség testileg táplálkozott a kedves, bájos és szolgálatkész unitárius asszonyok által készített finom torták- és tésztákból, amelyekből befolyó jövedelem is szép összeggel gyarapította a jövedelmet. A jóllakott közönség szünet után Szabó Nusí és Bodóczy Irénke „magyar szülő“ táncában gyönyörködött. Dsida Aladár nem nagy terjedelmű, de bájos hangjával és rutinos előadásával, ügyes kis bonvivátnak bizonyult több divatos operett-részlet előadása által.

Egy fejlődő és sokat ígérő kis zongoraművész, Deák Baba, kellemes játékával szórakoztatta a közönséget addig, amíg fel nem lépett az előadói dobogóra, dobogó szívvvel, a kis „izé kisasszony“, Árkosi Etus, ki kellemesen csengő, csacsogó hangjával, egyes előadásával lekötötte a figyelmet. A székek szélessége miatt nehezen fértek a zongorához Deák Baba, Hadnagy Györgyike és Nagy Emmus, de mikor aztán elhelyezkedtek és a billentyűkhöz férközhettek, pompás és élvezetes zongora hatkezeset játszottak. De bármily kedves is volt ez, a közönség nem felejtette el a sextettet és hiába tapsolt, az nemóban maradt. Ebbeli bánatában az ifjúság táncra perült, vígan táncolt s bánata csak akkor fokozódott, midőn alig 1 órai tánc után a szigorú rendszabályok végét vetették a zenének, táncnak.

Jelen volt.

Pályázat énekvezéri állásra. 192/1931. sz. Unitárius püspök. Az *alsójárak* (jud. Turda) unitárius énekvezéri állásra pályázatot hirdetek. Pályázhatnak énekvezéri és tanítói oklevéllel bíró férfiak. A megválasztandó énekvezér alkalom esetén az állami iskola magyar tagozatánál vagy a felekezeti isko'ánál tanítói állást nyerhet. A pályázó köteles az egyházközségben előre bemutatkozni és próbaéneklést tartani. A megválasztott énekvezérnek a törvényben előírt kötelessége mellett szerveznie kell dal- és ifjúsági kört. — *Javadalma*: 1. Pénzfizetés havi előleges részletekben évi 24.000 L. 2. 8 kat. hold szántó és kaszáló, mely idővel növelhető. 3. Lakás: két szoba, konyha és szükséges melléképületek vagy esetleg hatezer leun tul nem terjedhető házbér. — A pályázat kellően fölszerelve (keresztlevél, iskolai bizonyítványok, szolgálati bizonyítvány) Lőrinczy Dénes espereshez (Torda) nyújtandó be f. évi ápr. 10-ig. Az állást május első felében el kell foglalni. Kolozsvár, 1931. március 2. *Dr. Boros*, püspök.

Gordon Sándor, angol unitárius egyházunk oszlopos, tudós tagja február hó 21-én Manchester városban elhunyt 90 éves korában. Aki visszaemlékezik az 1879-ben Székelykereszturt tartott zsinatra, emlékezik arra a két angol papra, akik ott megjelentek. Egyik a most elhunyt Gordon Sándor volt. Utolsó hivatalos működése a manchesteri Theologiai Akadémián volt 1889–1911-ig. Azt megelőzőleg papi szolgálatot végzett mindig városi gyülekezeteinkben. Emlékét unitárius egyháztörténeti tanulmányai és könyvei fogják őrizni. Legkiválóbb ismerője volt a XVI. és XVII-ik évszázak unitárius irodalmának s különösen Servetnek és Socinusnak. Erdélyi egyházunk iránt állandóan érdeklődött s közelebbről 1928-ban igen becses levélben fejezte ki rokonszenvét.

Szabad-e hazudni? Hogy kell bánni a hazug emberrel? Hazudni nem szabad, mert a hazugság olyan, mint a lopás, megfosztja a másik embert attól, amihez jussa van. Mindenkinek jussa van tudni, mi az igaz. Aki az igazat nem mondja — hazug, és megzavarja a társadalmi- és államrendet. Aki bátor megtenni valamely hitvány dolgot, legyen bátorsága azt meg is vallani. A hazug

ember mindig csal, ki kell zárni a társaságból, hogy annak ne árt-hasson, mert aki egyszer hazudik, úgy bele szokik, hogy végül: „*ugy hazudik, mintha olvasná!*“

.....

Irodalom.

Egyházközségi lapok.

Unitárius Tudósító. Kolozsvár. Szerkeszti: Szent-Iványi Sándor, lelkész. Corvin-nyomda.

Unitárius Hiradó. Brassó. Szerkeszti: Kovács Lajos, lelkész. Csiky Vilmos-nyomda.

Amint a fenti két címből látszik, végre nálunk is megindultak az egyházközségi lapok. Céljuk, hogy az egyházközség ügyeiről, istentiszteleteiről, társadalmi mozgalmairól a városban távol lakó hiveiket értesítsék, hézagpótló. Ma, amikor hiveink a város minden társadalmi megmozdulásában részt kell, hogy vegyenek, elengedhetetlenül szükséges, hogy saját egyházunk mozgalmairól és általános ügyeiről állandóan tudomást vegyenek. Az *Unitárius Tudósító* 1928 karácsonyára jelent meg először, rendszeresen azonban csak 1930 áprilisától jelenik meg. Tartalma: vezércikk, pásztori levél, vagy felhívás valamilyen egyház-ügyben, istentiszteletek sorrendje, egyházközségi hírek, anyakönyvf adatok: születések, halálozások és esküvőkről, egyleti élet, ifjúsági, nőszövetségi, Dávid Ferenc Egylet és Irodalmi Társaság mozgalmái, olyan egyetemes egyházi hírek, amelyek az egyházközségre vonatkoznak, stb. Az *Unitárius Hiradó* ugyanezeket tartalmazza, megtoldva még ügyes és hasznos kis cikkekkel, mint „Egyházközségünk szervezete“, „Mi történt mostanság“, stb. A *Hiradó* első száma 1930 decemberében jelent meg.

Tudomásunk van arról, hogy bár nem nyomtatott, de litografált, gépelt, vagy épen kézírásos kiadásban Lupény—Vulkán és Mészky egyházközségeink is adnak ki hasonló értesítéseket hiveikhez, ifj. Lőrinczy Dénes és Balázs Ferenc szerkesztésében. Az egyházközségi lapok új fejezetet jelentenek egyházunk sajtópropagandája történetében. Hisszük, hogy szép jövő vár a kezdeményezésekre.

.....

**Küldjétek gyermekeltekét minél főmegesebben
a kereskedő és iparos pályára!**

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 1000 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyoamott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17